STUDIU

ASUPRA

GENULUI

ELEMENTELOR LATINE IN ROMĂNEȘTE

ÎN COMPARAȚIE

CU CELELALTE LIMBI ROMANICE

DE

EDUARD GRUBER

JASSY
TIPOGRAFIA LUCRĂTORILOR ROMÂNI ASOCIAȚI
1884

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 04/8704

Inventar 333538

Rc 113/62542

STUDIU

ASUPRA

GENULUI

ELEMENTELOR LATINE IN ROMÂNEŞTE

ÎN COMPARAŢIE

CU CELELALTE LIMBI ROMANICE

DE

EDUARD GRUBER

JASSY
TIPOGRAFIA LUCRĂTORILOR ROMÂNI ASOCIAŢI
1884.

(H(-15)

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" Bucureşti
Cota III 402.330

5 aug 1916

Biblioteca Centrală Universitară
Bucureşti
Inventar 333538

B.C.U. "CAROL I" BUCURESTI
C333538

Izvoarele întrebuințate.

A. Brachet. Dictionnaire étymologique de la langue française. Sixième édition. Paris.

A. de Cihac. Dictionnaire d'étimologie Daco-Romane. Elements latins comparés avec les autres langues romanes. Francfort s/M 1870.

F. S. Constancio, D. M., Nouvelle grammaire portugaise à l'usage des Français. Paris 1862.

Friedrich Diez. Grammatik der romanischen Sprachen. Zweiter Theil. Bonn 1838.

C. Ferrari. Nouveau Dictionnaire italien-français et français-italien. Paris 1867.

Joseph da Fonseca. Dictionnaire français-espagnol et espagnol-français. Paris 1870.

A. J. de Fornascari-Verce. Cours théorique et pratique de la langue italienne simplifiée et réduite à ses vrais principes. Vienne 1853

A Lambrior. Curs de sintaxă profesat la Liceul-Național din Iași. Manuscript.

Ioan Nădejde. Gramatica limbei romîne. Fonetica, etimologia, sintaxa și istoria limbei. Iași 1884.

L. Quicherat et A. Daveluy. Dictionnaire latin-français. Paris 1875.

Din pricina greutăților tipografice am însemnat prin:
â pe a portughez cu til deasupra.
ñ pe n spaniol = gn francez.

ERATĂ

Pagina	*rîndul*	*în loc de*	*să se citească*
12	26	pept	piept
13	15	sauguen	sanguen
21	35	R. Maced	Maced
25	35	nnntă	nuntă
27	8	digtus	digitus

INTRODUCERE.

In lucrarea aceasta mi-am propus a cercetà istoria genului elementelor latine, cari se află în românește, și de a încercà să stabilesc o teorie generală a formăreĭ genuluĭ romîn în raport cu cel latin. Partea cea maĭ însemnată în aceste cercetărĭ ieste disparițiunea genuluĭ neutru în celelalte limbĭ romanice față cu păstrarea luĭ în românește.

Maĭ întâiŭ am căutat ce schimbărĭ de gen ni înfățoșază substantivele românești în comparație cu acele ale latineĭ clasice. Pe urmă am discutat spre a aflà, dacă acele schimbărĭ sînt reale, adecă dacă s'aŭ întîmplat în latina populară, orĭ dacă nu cum-và în această limbă se aflaŭ și forme de alt gen corespunzătoare celor din latina clasică. In sfîrșit din asemănarea formelor romanice am tras conclusiunĭ în privința genuluĭ roman și arăt ce urmează, după părerea mea, din aceste fapte, în special asupra genuluĭ neutru.

Din nefericire n'am avut la îndămînă toate lucrările, de cari aș fi avut trebuință și am fost silit, să mă folosesc numaĭ de acele citate la început. Maĭ tîrziŭ voiŭ complectà lipsurile neînlăturate acuma. Maĭ mult se simțește acĭ lipsa de fapte din texturile romîne vechĭ și din dialectul macedonean.

Capitolul I-iŭ.

TABELUL I

§. 1. Neutre cari și-au schimbat genul în românește.

DECLINAREA II

1. Neutre singulare cari au trecut la masculin.

cerebrum; *crier* Rom; *celebro* și *cerebro* Sp; *cerebro* Port.

ficatum; *ficat*, la plural pe lîngă forma masculină *ficaț* ĭeste și *ficate*; *fegato* It; *higado* Sp; *figado* Port; *fetge* Cat. Prov; *fie* Fr. v; *foie* Fr. nou. m.

geniculum în latina clasică (Varro, Priscianus), însă trebue să admitem un tip *genuculum* din care să fi ĭeșit: *genunchiŭ* Rom., la plural are pe lîngă *genunchĭ* și forma *genunche*; *genuclu*, la plural numaĭ *genuclie* Maced; *ginocchio* It; *genojo, ginojo* Sp. v.; *hinojo* Sp. nou; *giolho, joelho* Port; *genoll* Cat; *genolh, ginolh* Prov; *genouil* Fr. v.; *genou* Fr. nou.

nubilum; *nour* Rom; *nuor* Maced; *nuvolo* m. *nuvola* f., *nugolo* m. *nugola* f. It; *nublo* Sp; *nuble* Prov; *nuvem* Port; *nue* Fr. Aceste două din urmă din *nubes*.

ostiolum; *uşor* Rom; *ussol* Prov.

2. Neutre plurale cari au trecut la feminin.

alvea. Vezĭ *alveus* la Masculinele cari aŭ trecut la feminin Decl. II.

autumna, forma neutră se află la Varro și Chari-

sius gramaticul, la Horatius însе se află forma masculină: *autumnus, i*; *toamnă* Rom; *autuno* It; *otoño* Sp; *outono* Port; *autumno* Cat; *automs, autompne* Prov; *automne* Fr. m şi f.

cichorea; *cicoare* Rom; *cicorea, cicoria* It; *chicorea, chicoria, achicoria* Sp; *chicoria* Port; *chicorée* Fr.

corna; *coarnă* Rom; cele-l-alte forme date de D-nul Cihac: *cornia, corniola* It; *cornizola* Sp; *cornisola* Port; *cornouille* Fr. vin din alte forme latineşti.

damna; *daună* Rom; *danno* It; *daño* Sp; *damno, dano* Port; *dan, dam* Prov; *dam* Fr.

folia; *foaie* Rom; *foglio* m. *foglia* f. It; *fuel* Friul; *ful, fulla* Cat; *foja* Sp. v.; *hoja* Sp. nou; *folho, folha* Port; *folh, fuelh, folha, fuelha, foilla* Prov; *feuille* Fr. f.

fraga, orum, acest cuvînt ĭe chiar un pluralia tantum şi a dat românește: *fragă* sing. *frage* plur. la Munteni şi în unele localităţi din Moldova (Neamţu etc); ĭeste însă şi forma: *frag* sing. *fragĭ* plur; *frangă* Maced; *fraga* It; francesul *fraise* nu vine din *fraga* ci din *fragea* (Brachet); tot aşa trebue să fie şi cu *fresa* Sp.

hiberna; *iarnă* Rom; *jarna* Istr; *inverno, verno* It; *invierno* Sp; *inverno* Port; *iern, hivern* Cat. Prov; *hiver* Fr.

in-bracamentum, tip presupus derivat de la *braca, ae* sau *bracae, bracarum* (Tacitus); *îmbrăcămînt* Rom. v; *îmbrăcăminte* Rom. nou.

calciamenta sau *calceamenta* (Cicero, Justinus) compus cu prepoziţia *in* a dat românește *încălţăminte*, iar forma vechie ĭeste *încălţămînt* (Cipariu); *calzamento* It; *calsament chalsamen, caussament* Prov.

licia, orum; *iță* Rom; *liccio* It; *lizos* Sp. Port. pl; *lice* în expresiunea „*haute ou basse lice*“, *lisse* Fr.

ostia; *ușă* Rom; *uscio* It; *uzo* Sp. v; *ueis, uis, hus, us, uz* Prov; *us* Fr. v.

persica; *piersică* Rom; *persica, pesca* It; *persico, prisco, alpersico* Sp; toate însamuă fructul arboreluĭ și sînt masculine în loc de femenine după regula generală, se explică ca formate din singular întocmaĭ precum Rom. *măr* din *melum*; *presega* Prov; *pêche* Fr.

pira; *pară* Rom; *peară* Maced; *pera* It. Sp. Cat. Port; *poire* Fr.

poma; *poamă* Rom; *pomo, pome* It; *pomo* Sp. Port; *pom, poma* Cat. Prov; *pom* Fr. v; *pomme* Fr nou.

pruna; *prună* Rom; *prugna, brugna, pruna* It; *pruna* Sp Cat. Prov; *prune* Fr.

sabbata, orum de ordinar chiar se întrebuințaă maĭ mult la plural (Ovidius, Petronius); *sîmbătă* Rom; *sabato* It; *sabado* Sp. Port; *sabbat, sabat, sapte, sabde, dissapte=dies sabbati* Prov; *samedi* pentru *sabedi=sabbati dies* Fr.

sera; *sară* Rom; *seară* Maced; *sera* It. Prov; *ser* Prov. m; *soir* Fr. m.

sorba; *soarbă* Rom; *sorba* It. f.; *sorba, serba* Sp; *sorba, sorva* Port; *sorbe* Fr.

spodia (σπόδιον) întrebuințat la Plinius; *spuză* Rom. D-nul Cihac nu arată din ce cuvînt latin derivă al nostru și nu ne dă nicĭ alte forme romanice.

templa; *tîmplă* (o parte de la biserică) *temple* Fr.

DECLINAREA III.

1. Neutre singulare cari au trecut la masculin.

l a c; forma primitivă a acestui cuvînt ierà *lacte* şi se găseşte la Plautus, Ennius şi Priscianus; *lapte* Rom. la plural pe lîngă forma masculină *lapţi* are şi pe cea neutră *lăpturi* întrebuinţată în alt înţeles; *lapte* sing. *lăpţi* plur. Maced. f.; *latte* It. m.; *leche* Sp. f.; *laite* Port. m; *llet* Cat; *lach, lag, lait, layt* Prov. m. şi f.; *lait* m. *laite* f. Fr.

t e m p u s; *timp* la plural *timpĭ*, aceasta înse ie o formaţiune literară nouă; căci de ar fi vechie ar trebuì să se zică şi *tinchi*, adevărata formă plurală ieste *timpuri* care corespunde lui *tempora*; *tempo* It. Port; *tiempo* Sp. *temps.* Fr.

2. Neutre singulare cari au trecut la feminin.

c u l m e n; *culme* Rom; *colmo* It. m.; *colma* Milanez f.; *cumbre* pentru *culmbre* Sp; *cume* Port.

f e l; *fiere* Rom; *fele* m. *fiele* m. It. *hiel* Sp; *fel* Cat. Port. Prov; *fiel* Fr.

l e g u m e n; *legumă*, Dl Cihac dă şi o formă *legum*; *legume* It. Port; *legumbre* Sp. *llegum* Cat.; *legum, lium* Prov; *legum, leün* Fr. v; *legume* Fr nou.

l u m e n; *lume*, Rom.; *lume* It. Port. m; *lumbre, lumne* Sp. v. f; *llum* Cat. m.; *lum* Prov. m.

m a r e; *mare* Rom.; *mare* It.; *mar* Sp. f. Cat. Prov. Port; *mier* Fr. v.; *mer* Fr. nou.

m e l; *miere* Rom.; *mele, miele* It.; *miel* Sp. f; *mel* Port. Prov; *miel* Fr. m.

3. Neutre plurale cari au trecut la feminin.

c i c e r a; *ţeaţire* Maced f. Dl. Cihac dă forma

ceacîre la care *ce* nu se poate explică după legĭ fonetice, şi apoĭ nicĭ nu există; încă o neexactitate ieste că-l dă ca masculin; *cece* It; *chiche* Fr.; forma spaniolă *cicercha* pe care o dă Dl. Cihac nu vine din *cicer* cî din o altă formă.

ilia ilium; *iĭe* Rom.; *ilie* pl. Maced.

lumina; *lumină* Rom.; *lumine* It. v.

milia, milium; *mie* Rom.; *mille, milla* It.; *mil* Cat. Sp. Port; *mil, mils, milia, melia* Prov.; *mil, mille* Fr. v; *mil, mille* Fr. nou.

vera; *vară* Rom.; *vera* Istr; *ver* Prov. Fr. v.

Observaţii.

1. Dintre neutrele singurite de la a doua declinare cari au trecut la masculin numaĭ: *crier, ĭ*; *nour, ĭ*; *uşor, ĭ* sînt de genul bărbătese; *ficat* are şi forma *ficate* pe lîngă *ficaţĭ*; *genunchiŭ* are la plural forma *genúnche* mai des întrebuinţată de cît *genunchĭ*: apoĭ şi latineşte, deşi cu un înţeles cam deosebit, iera şi forma masculină: *geniculus* (popular *genuculo*). Noi credem că adevărată formă moştenită de Romînĭ ie cea neutră şi că pluralul masculin: *genunchĭ* s'a format maĭ tîrziŭ. Ca dovadă la aceasta ieste şi limba macedoneană, care nu are pluralul masculin, cî are numaĭ forma neutră: *genúcliu, genuclie*.

La cuvîntul *cerebrum* observăm că trebue de presupus metateza veche *creebrum* apoĭ forma *creur* din care *creer*, întocmaĭ precum *greer* din *greur* care există într'un text vechiŭ.

La *ficatum* observăm că nu-l cunoaştem ca formă populară moldovenească.

2. Despre neutrele plurale de la declinarea a II-a trecute la feminin singurit avem de observat următoarele:

Forma *alvea* o punem ca pluralul de la *alveum*=albie de spălat; forma *cornua* poate nu a existat în latina populară cî *corna* căcĭ *cornu* şi în latina clasică ĭerà şi sub forma: *cornum* pe a II-a Decl.; *damna* prezintă acela-şĭ fenomen de a avèa grupa *mn*=*un* ca şi *scamna*=*scaune*.

Dintre numele de fructe neutre în latineşte aproape toate au trecut la feminin; originea acesteĭ schimbărĭ trebue să o căutăm

în pluralele neutre. Numaĭ unul singur a rămas în românește tot neutru, precum ĭe în latinește și acesta ĭe: *măr*, *mere*.

3. Despre neutrele singurite de la a treia Decl. trecute la masculin avem de notat că forma *timpĭ* se întrebuințează rar în loc de *timpurĭ*, ba chiar ĭe îndoială dacă *timpĭ* poate fi privită ca formă populară. In limba literară *timpĭ* ĭe negreșit o formă fabricată.

Despre *lac* trebue să presupunem o formă *lactem* masculină orĭ comună pentru a putea înțelege formele romanice.

4. Asupra neutrelor singurite de la a III Decl. trecute la feminin avem de adăogit că *fel* și *mel* nu pot da formele românești, tot așa nicĭ pluralele *fella*, *mella* cĭ trebue să presupunem niște forme *felem*, *melem* comune orĭ feminine; forma *legume* a luat prin analogie forma *legumă*.

5. Despre cele neutre plurale de la a III-a Decl. trecute la feminin avem de observat că: *lumina* ar fi dat *lúmene* (cu accentul pe u) și apoĭ *lúmină* pentru cazul regim. Dacă presupunem însă în latina populară *lumen*, *luminis* de gen comun orĭ feminin, am putea avea *lúmine* din *luminem* acuz. ca și *minciună* pentru *minciune* din *mentionem*. O greutate aci ĭeste schimbarea de accent de pe antepenultima pe penultima: *lumină* pentru *lúmină*.

TABELUL II

§. 2. Neutre latinești cari și-au păstrat genul în românește.

DECLINAREA II.

a) Neutre cari și-au păstrat pluralul în e (a latin).

buccinum; dar ieste și *buccinus* și *buccina*, cel masculin și cel neutru însamnă sunetul trompetei; forma românească: *bucine* se găsește la Dosofteiu; *bucino*, *buccina* It; *bocina* Sp. Port.; *bucina*, *bozina* Prov.; *buisine* Fr. v.; *buccin*, *buccine* Fr. nou.

calcaneum; *călcăiu* Rom.; *calcagno* It.; *calcaño* Sp.

canticum; *cîntec* Rom.; *cantico*, *cantica*, It. Sp.;

cantico, cantiga Port.; *cantic* Prov; *cantique* Fr.

capistrum; *căpăstru* Rom; *capestro* It.; *cabestro* Sp.; *cabresto* Port.; *cabestre* Prov.; *quevestre* Fr. v.; *chevêtre* Fr. nou.

carrum, ieste și *carrus* masc; *car* Rom.; *carro* It. Sp. Port.; *car, carre, char* Prov.; *char* Fr.

conventum; *cuvînt* Rom.; *convent, conven* Prov.; *convento* It. Sp. Port.; *convent* Fr. v. *couvent* Fr. nou.

ferrum; *fier* Rom.; *ferro* It. Cat.; *fier* Friul, Grizon; *hierro, fierro* Sp.; *ferro* Port.; *fer, ferr, ferre* Prov.; *fer* Fr.

filum; *fir* Rom.; *filo* It.; *fir* Milanez; *hilo* Sp.; *fio* Port.; *fil* Cat. Prov. Fr.

frenum; *frîŭ* Rom.; *freno* It. Sp.; *fre* Cat.; *freio, freo* Port.; *fren, fre* Prov; *frein* Fr.

igniarium; *amnariŭ* Rom.

judicium; *județ* Rom.; *giudicio* It.; *juicio* Sp.; *juizo* Port.; *judici, juhii* Cat.; *judici, juzizi, juzi* Prov.

lignum; *lemn* Rom.; *legno, legna, legne* It.; *leño* în înțeles de trunchiŭ de luntre și *leña* în înțeles de lemn de ars Sp.; *lenho, lenha* Port.; *leny, lleny,* Cat. v; *llenya* Cat. nou; *ling, link, lenh, legna, leigna, lenha, linha, lenia* Port.; *laigne* Fr. v.

malum dar trebue să presupunem o formă *melum*; *măr* Rom.; *mela* It.

ossum; *os* Rom.; *oso* It.; *hueso* Sp.; *oso* Port.; *os* Cat. Prov. Fr.

ovum; *ou* Rom.; *uovo, uova* It.; *huevo, hueva* Sp.; *ovo* Port.; *ou* Cat.; *ov, uov, ueu* Prov.; *of, oef, oeuf* Fr. v.; *oeuf* Fr. nou.

scamnum; *scaun* Rom; *scano* It; *escaño* Sp; *escany* Cat. v; *escanh* Prov.

signum; *semn* Rom; *segno* It. *signe* Fr. *seña* Sp. f.

stabulum; *staul* Rom; *stabb o* It.; *establo* Sp; *estable* Cat. Prov; *étable* Fr.

vasum; *vas* Rom; *vaso* It. Sp. Port.; *vas* Cat. Prov; *vase* Fr.

b) Neutre cari pe lîngă forma cu e la plural maĭ au şi ri (vechiŭ re din ra).

bracchium; *braţ* la pl. *braţe* şi *braţurĭ* cu sens deosebit Rom.; *braccio, brazzo*; It.; *brazz* Milanez; *brazzo* Veneţ. *brazzu* Sard. Camp.; *brazo* Sp; *braço* Port; *bratz* Prov; *brace* Fr. v; *bras* Fr. nou.

cornum; *corn* la pl *coarne* şi *cornurĭ* Rom; *corno* It; *cuerno, cuerna* Sp. *corno, corna* Port; *corn* Cat. Prov; *corne, cor* Fr.

cubitum; *cot* la pl. *coate* şi *coturĭ*, acesta mai are şi o a treia formă plurală: *coţĭ* masc. şi care ieste o unitate de măsură = francezul *aune* Rom.; *cubito, gomito* It; *cobdo* Sp. v; *codo* Sp. nou; *coto* Port; *coide*; *code* Prov; *coude* Fr.

factum; *fapt* la pl: *fapte* şi *fapturĭ* cu sens deosebit; pe lîngă aceasta la sing. mai ieste încă o formă: *faptă* f. Rom; *fatto, fatta* It.; *hecho, hecha* Sp; *facto* Port; *fag, faig fait* Prov; *fait* Fr.

granum; *grîu* la pl. *grîe* şi *grîurĭ* Rom; *grano, grana* It. Sp; *grâo* Port; *gra* Cat; *gran, gra, grana* Prov; *grain, graine* Fr.

monumentum; *mormînt* la pl. *morminte* şi *mormînturĭ* Rom; *monumento, monimento* It.; *monumento, monumiento* Sp; *monumento* Port; *monumen, monimen* Prov; *monument* Cat. Fr.

peccatum; *păcat* la pl. *păcate* şi *păcaturĭ* cu senz deosebit Rom; *pecat* Istr; *peccato* It;

pecado Sp; *peccado* Port; *pecat* Cat; *peccatu, pechatu* Prov; *péché* Fr.

pometum; *pomet* la pl. *pomete* și *pomături* Rom; *pometo* It.

spicum; vezi Tab. IV, Decl. I.

visum; *vis* la pl. *vise* și *visuri* Rom; *vis* Prov.

etc. etc. etc.

c) Neutre cari nu mai au forma cu e la plural ci numaĭ cea cu ri.

argentum; *argint* pl. *arginturi* rar întrebuințat, forma *arginți* care se găsește în Biblie: *treĭzeci de arginți* și-a schimbat cu totul sensul căci însamnă o monedă, și apoĭ az. nu maĭ ie întrebuințat Rom; *argento* Itĭ Sp. v. Port. v; *ariint* Friul; *argent* Prov. Fr.

aurum; *aur, aururi* Rom; *oro* It. Sp; *ouro* Port; *aur* Cat. v. Prov; *or* Fr.

botum; *bot, boturi* Rom; *botto, botta* It; *butt* Milanez; *bote* Sp. Port; *botte, bout* Fr.

coagulum; *chiag, chiaguri* Rom; *quaglio, caglio, gaglio* It; *cuajo* Sp; *coalho* Port.

coelum; *ceriŭ, ceriuri* Rom, *cielo* It. Sp; *ceo* Port; *cel* Cat Prov; *ciel* Fr.

cubium în *concubium*; *cuib, cuiburi* Rom; *covo, cova* It; *coba* Sp; *cueva* Sp. nou; *cova* Port.

desertum; *deșert, deșerturi* Rom; *deserto* It; *desierto* Sp; *deserto* Port; *desert* Cat. Prov; *désert* Fr.

dorsum arhaic ĭeste și *dorsus*; *dos, dosuri* Rom; *dosso* It; *dorso* It. Sp. Port; *dos, dors* Prov; *dos* Fr.

foenum; *fîn, fînuri* Rom; *fieno* It; *fe* Cat; *heno* Sp; *feno* Port; *fen* Prov; *foin* Fr.

gelum; maĭ ĭeste și *gelu* pe a IV Decl. și *gelus* masc; *ger geruri* Rom; *gelo, gielo,* It;

gelo Sp. v. Port; *hielo, yelo* Sp. noŭ; *geil, gil* Prov; *gel* Cat. Fr.

hordeum; *orz, orzurĭ* Rom; *orzo* It; *ordi* Cat. Prov; *orge* Fr.

jugulum; *junghiu, junghiurĭ* Rom; *jugulo* It m.

jugum; *jug, jugurĭ* Rom; *giogo* It; *yugo* Sp; *jugo* Port; *jou* Cat; *jo* Prov. *joug* Fr.

lustrum; *lustru, lustrurĭ* Rom; *lustro* It; *lustre* Sp. m. *lustre* Port. Fr. m.

lutum; *lut, luturĭ* Rom; *luto, loto,* It. m; *lodo* Sp. Port. m; *llot* Cat; *lut* Fr. m.

medium; *miez miezurĭ* Rom; *mezzo* It; *medio* Sp; *meio* Port; *medi* Cat; *meig, mieg, meg, meitz, mietz, miez, mei, miei* Prov; *mei* Fr. v.

milium; *meiŭ, meiurĭ* Rom; *miglio* It. m; *mijo* Sp. m; *milho* Port; *mill* Cat: *mil, meilh* Prov; *mil* Fr. m.

mustum; *must, musturĭ* Rom; *mosto* It. Sp. Port; *most* Cat. Prov; *moût* Fr.

negotium; *negoț, negoțurĭ* Rom; *negocio* Sp. Port; *negozio* It; *negoci,* Cat; *negoci, negossi,* Prov; *négoce* Fr.

pavimentum; *pămînt, pămînturĭ* Rom; *pemintu* Istr; *pavimento* It. Sp. nou, Port; *pavimiento* Sp. v.; *pazimen* Port; *paviment* Cat; *payment, pazimen, pavement* Prov; *pavement* Fr.

plumbum; *plumb, plumburĭ* Rom; *piombo* It; *plomo* Sp; *chumbo* Port; *plom* Cat. Prov; *plomb* Fr.

puteum Vezĭ Cap. II Tab. III. Dec. II. 1.

prandium; *prînz, prînzurĭ* Rom; *pranzo, pranso* It.

pretium; *preț, prețurĭ* Rom; *prezzo, pregio* It; *precio, prez* Sp; *preço* Port; *preu* Cat; *prez, pretz* Prov; *preis, pris* Fr. v; *prix* Fr. nou.

rostrum; *rost, rosturi* Rom; *rostro* It. Sp; *rosto* Port.

responsum; *respuns, respunsurĭ* Rom; *responso, risponso* It. v; *responso* Sp. Port; *respons* Cat; *respos* Prov; *réponse* Fr.

risum; *rîs, rîsurĭ*, forma *rîsete* ie de la *rîsăt* precum *plînsete* de la *plînsăt* Rom. *riso* It. Port.; *risa* Sp.; *ris* Cat. v. Prov. Fr.

sebum; *seu, seurĭ* Rom.; *sevo, sego* It; *sebo* Sp.; *seu* Prov.; *suif* Fr.

stratum; *strat, straturĭ* Rom.; *strato* It.

vadum; *vad, vadurĭ* Rom.; *vado, guado* It; *vadu* Sard.; *vado* Sp.; *vao, vado* Port.; *guá, ga, gah* Prov; *gué* Fr.

venenum; *venin, veninurĭ* Rom.; *veneno* It.; *venin* Sp. v. *veneno* Sp. nou; Port; *veri* Cat.; *vere, veri* Prov.

vinum; *vin, vinurĭ* Rom.; *vino* It. Sp.; *vinho* Port.; *vi* Cat.; *vin, vi* Prov.; *vin* Fr.

viscum; *văsc, văscurĭ* Rom.; *visco, hisca* Sp.; *visco, visgo* Port.; *vesc* Cat. Prov.; *visc* Prov. nou.; *gui* Fr.

DECLINAREA III.

a) Neutre cu pluralul în ora.

frigus; *frig, frigurĭ* pluralul se poate intrebuinţà în două senzurĭ; *frigurĭ*=frig, aşa se zice: *frigurile Siberieĭ* şi *frigurĭ*=*fèbre*; *freddo* It.; *fred* Cat.; *frio* Sp Port.; *freg, frey, freit* Prov.; *freid* Fr. v; *froid* Fr. nou (frigidus).

pectus; *pept, piepturi* Rom.; *petto* It; *pecho, peto* Sp; *peito* Port.; *pit* Cat.; *peich, peit, piech, piet, pieit, pit, pege* Prov.; *peis* Fr. v; *pis* Fr. nou.

stercus; *şterc, ştercurĭ* Rom. v. *Dară ce cooţ ştercul în ochiul fratelui tău, dară bîrna carei* (sic) *în ochiul tău nu o ai aminte*. (Noul Testament Belgrad 1648. Mateiŭ Cap. VII); *sterco* It.; *estiercol* Sp.; *estercol* Port.

tempus; Vezi Tab. I. Decl. III. 1.

b) Neutre cu alt-fel de finală la plural.

caput; *cap, capete*, mai sînt încă două forme la plural: *capi, capuri* cu senz deosebit însă; *capo* It.; *cabo* Sp.; *cap* Prov; *chief* Fr. v; *chef* Fr. nou.

cubile; trebue să presupunem o formă *cubulum* din care să vie: *covru, covruri* Rom.; *covolo, covile* It.; *cubil* Sp.; *covil* Port.

glomus; *ghiem, ghiemuri* Rom.; *ghiomo* It.

guttur; *gît, gîturi* Rom.

nomen; *nume* la pl. singurul care are forma ca și la sing.: *nume* Rom.; *numă* Maced. f.; *nome* It. Port.; *nomne* Sp. v.; *nombre* Sp. nou; *nom* Cat. Prov. Fr.

os; Vezi Tab. II. Decl. II. a)

sauguen. Vezi Tab. III. Decl. III. 2

uber; *uger, ugere* Rom. *ugere* Maced. f.; *ubre* Sp. f.; *ubre* Port. m.; *uver* Bolog. m.; *uvar, uvero Romag.* m.

vas Vezi Tab. II. Decl. II a)

Observații.

1. Faptul cel mai însemnat aci ieste că pluralul în *ora* pe care îl vedem păstrat de-a-dreptul numai în cîte-va cuvinte (noi am găsit numai 4 și dintre cari unul a-zi neîntrebuințat: șterc) se află întins foarte tare la neutrele de a II-a, Decl., în locul formei cu *e* sau alături cu dînsa. Forma aceasta s'a întins și la substantive masculine formîndu-le un plural neutru în *ri* pe lîngă cel cu i precum: *cîmp, cîmpi* și *cîmpuri* etc. La unele a înlocuit cu totul forma masculină de la plural și a îmmulțit ast-fel numărul masculinelor trecute la neutru ca: *loc, locuri* etc. Pe lîngă aceasta sufiptul *uri* a dat plurale și la multe feminine precum: *carne, cărnuri; aramă, arămuri* etc. precum și la neologisme ca: *glob, globuri: cristal, cristaluri* etc. Se înțelege că adese-ori înțelesurile sînt deosebite după finalele ce se pun la plural, iar limba ie îmbogățită cu forme pentru a arătà nuanțe de înțelesuri.

2. Din faptele arătate urmează că sufiptul *ora* trebue să se fi întrebuinţat încă de la începutul limbeĭ romîne foarte mult pentru ca să poată avea o asemene vitalitate.

3. Genul neutru s'a păstrat în românește foarte bine; formele de la plural de și samănă cu cele feminine, dar în realitate sînt moștenite din neutre latinești. Examinînd tabelul din urmă vedem că nu poate avea vre un înțeles de a zice că limba romînă are numaĭ două genurĭ.

4. Numărul neînsemnat de neutre singulare trecute la masculin (*nour, ușor* etc.) și de neutre plurale trecute la feminin (*iță, prună* etc.) ni arată că desfacerea gennluĭ neutru în masculin și feminin de abia se începuse în românească primitivă și se și oprì. Pe de altă parte faptul că formele feminine românești facute din neutre plurale nu se află toate tot feminine în cele l-alte limbĭ romanice (cum se vede din tabeluri) ne arată, de asemenea că în latina populară ĭerau numaĭ cîte-va începuturĭ de desfacere a genuluĭ neutru. In paragraful următoriŭ vom vedea la ce încheere ni duce cercetarea asupra celorlalte limbĭ romanice.

§ III. Cum se află derivatele genuluĭ neutru latin în celelalte limbĭ romanice?

1) In *italienește* găsim un număr de cuvinte masculine la singular cari au numaĭ pluralul feminin în *a*. Le transcriem acì după gramatica lui *A. J. de Fornascari-Verce*:

il centinájo	le centinaja
il migliajo	le migliaja
il miglio	le miglia
il moggio	le moggia
il pajo	le paja
l' uóvo	le uova

Observaţie. Din aceste cuvinte *l'uóvo, le uóva* se află în românește sub forma *ou, ouă* (vechiŭ *oue* din *ova*); *miglia* care italienește ĭeste plural corespunde cu *mie* care la noĭ ĭe singular feminin.

Sîntem în tot dreptul de a pune aceste forme italienești alături cu neutrele românești din tabelul II.

Pe lîngă aceste cuvinte se maĭ află în italieneşte şi neutre la cari pe lîngă pluralul în *a* s'a format sub înriurirea singuritului şi un plural masculin în *i*. Le cităm din aceea-şĭ gramatică, lăsînd afară pe acele cărora le corespundeau în latina clasică substantive masculine :

il braccio	i bracci	le braccia
il calcágno	i calcagni	le calcagna
il castello	i castelli	le castella
il ciglio	i cigli	le ciglia
il corno	i corni	le corna
il filo	i fili	le fila
il fondaménto	i fondamenti	le fondamenta
il gesto	i gesti	le gesta
il ginocchio	i ginochj	le ginocchia
il labbro	i labbri	le labbra
il legno	i legni	le legna
il lenzuólo	i lenzuoli	le lenzuola
il membro	i membri	le membra
l' osso	i ossi	le ossa
il tempo	i tempi	le quattro tempora
il vestigio	i vestigi	le vestigia
il vestimento	i vestimenti	le vestimenta

Observaţie. Aceste forme le punem alături cu cuvintele româneşti ca: *genunchiŭ*, *genunche* şi *genunchĭ*; *ficat*, *ficate* şi *ficaţĭ* la cari s'au produs şi un plural masculin cu *i*

Din aceste exemple se vede că genul neutru păstrat în românește, se află şi în italieneşte, dar redus foarte tare, aproape să se pĭardă. Urme necontestabile înse sînt cele citate. De acì sîntem în drept de a presupune cu toată siguranța, că în unele dialecte italiene de a-zĭ orĭ în texturĭ vechĭ să fie maĭ multe, adecă să găsim o stare maĭ aproape de cea de la noĭ.

In italiana de a-zĭ se află numaĭ un singur cuvînt cu pluralul în *ora* pe lîngă forma cu : *i* ; *il tempo*, *i tempi* şi *tempora* în expresiunea: *le quattro tempora*.

La *Diez* însă găsim maĭ multe şi din grupa cu *a*

și *i* la plural și din cea cu *ora* (aceste din urmă din Evul-mediŭ); iată neutrele de la *Diez* și cari lipsesc în gramatica lui *Fornascari-Verce*: *cervello, foglio, grano, granello, letto, melo, peccato, pomo, prato, uscio, ubero, vassello, sentimento*, etc... Despre cele în *ora*, ĭel ni spune că la Italienii vechĭ ierau forme ca: *agora* (*ago*) *corpora* (*corpo*) *tempora* (*tempo*) *tettora* (tetto) etc.

Observaţie. Intre formele de la *Diez* tragem luarea aminte asupra cuvîntuluĭ *melo* care face la plural *mela* pe lîngă *meli*, decĭ o potrivire cu românește, de vreme ce noĭ avem: *măr*, *mere*. Asupra celor în *ora* vedem că și italienește, cel puțin în dialectul din Lombardia, se întinsese finala aceasta ca și în românește la cuvinte neutre cu pluralul în *a* și la multe masculine. Maĭ observăm că finalele *a*, *ora* s'au întins și la cuvinte de origine străină întocmaĭ ca și în românește așa: *bisogno*, *bisogna*; *bricciolo*, *bricciola*; *grido*; *grida* etc.; la cele cu *ora*: *waldora*= nemțescul *Wälder*=păduri (*Diez*); *borgora*=*Bürger*=cetățĭ etc.

2) In limba *romauntsch. (Churwälsch)* se găsesc de asemenea neutre cu pluralul în *a*. *Diez* citează: *bratsch*, *chiern*, *dett*, *iess*, *prau* cu pluralele *bratscha*, *corna*, *detta*, *ossa*, *prada*. Ba încă și articolul neutru *la* (pentru *illa*) s'a păstrat pe cînd în italienește s'a pierdut și s'a înlocuit prin *le* de la femenin. Dacă la romauntsch, se află și pluralul în *ora* nu ne spune *Diez*. Din aceste fapte urmează că în dialectul romauntsch s'a păstrat genul neutru (pănă la ce punct nu știm) ca și la noĭ, ca și la Italienĭ.

3) In *franțuzește* de abia găsim ceva urme de gen neutru în felĭul celor treĭ limbĭ romanice studiate maĭ sus. Cuvîntul *délice* ĭe de genul masculin la singular, ĭear la plural ĭe feminin. Tot așà ĭe și *orgue*. Cuvîntul *amour* are asemenea pluralul feminin, însă întrebuințat poetic, așa în expresia *les premières amours* și în proverbul: *froides mains, chaudes amours*. Dar de valoarea acestor urme ne putem îndoĭ.

4) In *celelalte limbĭ romanice* găsim următoriul fenomen. Cum se poate vedea din tabelul I și II mul-

te neutre latine se află representate în *spanioleşte, proventală, portugheză, italieneşte, franţuzeşte*, prin o formă masculină şi alta feminină. Noi presupunem că forma masculină s'a format din singuritul neutrului, ĭear cea feminină din plural şi că la începutul acestor limbĭ există genul neutru ca şi în românește, în italieneşte şi romauntsch. Din formele duple, unele s'au păstrat amîndouă până a-zĭ în unele limbĭ, altele s'au redus la o singură formă, sau a pĭerit masculinul sau a pĭerit femininul şi ast-feliŭ s'a ajuns la starea de astăzĭ a limbelor romanice.

Pentru a face mai clară această idee aleg din materialul adunat în tabelurĭ cîte-va exemple:

ovum care în românește şi italieneşte ĭe neutru se află în spanioleşte sub formele *huevo* masculin şi *hueva* feminin (singular). *Hueva* însamnă icre şi negreşit că în spaniola-vechie însemnă ouă multe, decĭ *huevo, hueva*, ĭerau forme corespunzătoare tocmai cu cele românești şi italienești.

filum se află în franţuzeşte sub formele *fil* masculină şi *file* feminină; *fil=filum* şi *file=fila*.

cornum orĭ *cornu* se află franţuzeşte sub formele *cor* masculin şi *corne* feminin; spanioleşte *cuerno* masc. şi *cuerna* fem.; în portugheza *corno* şi *corna*; în catalană şi proventală ĭe numai o singură formă.

Bracchium a dat franţuzeşte *bras* masc. şi *brasse* fem. spanioleşte *brazo* masc. şi *braza* feminin.

melum a dat italieneşte *melo* (Diez) şi *mela* (singular), ba chĭar şi o formă neutră *melo* singurit, *mela* plural; în românește ĭe neutru.

Adese-orĭ cele două forme s'au păstrat alăturea primind înţelesurĭ deosebite.

La masculine voiŭ cită şi alte exemple de acest feliŭ; în tabele încă se află destule.

In rezumat genul neutru latin a existat în faza primitivă a limbelor romanice. Această fază foarte

-333,538-

bine păstrată se află în românește; într'un cerc destul de mic, dar păstrată se află și a-zĭ în italienește, tot așà și în romauntsch, poate încă maĭ bine în această din urmă limbă. In celelalte limbĭ romanice: franțuzește, spaniolește, proveńțală, portugheză a pĭerit, lăsînd urme de feliul celor arătate de noĭ (adecă masculine orĭ feminine).

Capitolul al II-lea.

TABELUL III.

§ I. Masculine latinești cari și-au schimbat genul în românește.

DECLINAREA II

1. Masculine cari au trecut la feminin.

alveus; ieste înse și forma neutră *alveum* la Isidorus; *albie* Rom; *alveo* It. m.; *alveo* Sp. m.; idem Port.; *auge* Fr. f.

cadus; *cadă* Rom; Dl Cihac nu dă și alte forme romanice.

floccus; *floacă* Rom. la plural *fioace*, dar ieste și forma masculină: *floc, floci*; *fioco* It. m.; Dl Cihac dă și forma *floca*; *flueco* și *fleco* Sp. m; *froco* Port.; *floc* Cat. Prov; *flocon* Fr. m. diminutiv de la un radical *floc* care s'a păstrat în proveńțala: *floc, flocon* (Brachet).

nodus; *noadă* Rom. și Maced. intrebuințat numai la singular, afară de aceasta ieste și forma *nod, noduri* care ie neutră; *nodo* It; *nodo, nudo* Sp; *no* Port; *nu* Cat; *not, no* Prov; *nod, no* Fr. v; *noeud* Fr. n.

radius; *rază* Rom; *raggio, razzo, razza* It; *rayo, raya* Sp.; *raya* Cat; *rai, raig, rait, rach,*

rah, raia Prov; *rai* Fr. v; *raie* Fr. nou de la radia * o formă feminină a lui radius (Brachet).

2. Masculine cari au trecut la neutru.

angulus; *unghiŭ* Rom: *angolo* It. *angulo* Sp. Port.; *angle* Cat. v. Prov. Fr.

campus; *cîmp* Rom. la plural are și forma *cîmpĭ* așa se zice *a luà cîmpii*; *campo* It. Sp. Port.; *camp, cambo* Prov; *camp, champ* Fr.

carrus; la *Livius* și la *Caesar* dar ieste și *carrum* la gramaticul *Nonius Marcellus* și la *Auctor belli Hispaniensis*; *carro* It. Sp. Port. m.; *car, car carre, char* Prov; *char* Fr. m.

cippus; *cep* Rom; *cepo* m. *cepa* f. Sp La Dl Cihac nicĭ nu ieste acest cuvînt.

circus; *cerc* Rom; *circo* It. *cerco* m. *cerca* f. Sp; *cerco, cerca* Port; *cirque* Fr.

cubitus; Dl. Cihac dă și forma *cubitum*, în Quicherat însе nu ieste; *cot* Rom. la plural *coate*, dar ieste și *coțĭ* (unitate de măsură pentru stofe), și *coturĭ* cu alt înțeles însе; *cubito* m. *gomito* m. It.; *cobdo* Sp. v; *codo* m. Sp. nou; *coto* Port; *coide, code* Prov; *coude* Fr. m.

cuneus; *cuiŭ* Rom; *conio* It. m; *cuño* m. *cuña* f. Sp; *cunho* Port; *conh, cunh, cong* Prov; *coing* Fr. v; *coin* Fr. nou.

digitus; *deget* Rom; *digito, dito* It. m; *dedo* Sp. Port. m; *dit* Cat; det Prov; *deit, deigt, doit* Fr. *doigt* Fr. nou, m.

focus; *foc* Rom; *fuocò, foco* It; *fuego* Sp; *fogo* Port; *fog* Cat; *foc, fuoc, fuec* Prov; *feu* Fr. nou.

fremĭtus; *freamăt* Rom; *fremito* It. Sp. Port; *friente, frinte* Fr. v.

fumus; *fum* Rom; *fumo, fummo* It; *humo* Sp. m; *fumo* Port; *fum* Cat. Prov.

fundus; *fund* Rom; *fondo* It. m; *fundo, fondo, hondo* Sp. m; *fundo* Port; *fons* Cat. Prov; *fonds* Fr. v; *fond* Fr. m.

fusus; la Symmachus ĭeste forma neutră *fusum*; *fus* Rom; *fuso* It. Sp. v. Port; *huso* Sp. nou; *fus* Cat. Prov.

gustus; *gust* Rom; *gusto* It. Sp. *gosto* Port; *gust* Cat; *gost* Prov; *goût* Fr. nou.

humerus; *umăr* Rom. la plural pe lîngă forma *umere* ĭeste și cea masculină *umerĭ*; *omero, umero* It; *humero, hombre* Sp. m; *hombro, ombro* Port.; *hume* Prov.

jocus; are la plural și *joca, jocorum*; *joc* Rom; *giuco, gioco* It; *juego* Sp; *jogo* Port; *jog* Cat; *jog, juec, juoc* Prov. *jeu* Fr. m.

laques; *laț* Rom; *lacio* m. *lasso* m. *lassa* f. It; *lazo* Sp; *laço* Port; *las* Cat; *lac, laz, latz* Prov; *lacs* Fr.

locus; are și forma neutră pluralĕ *loca, locorum*; *loc* Rom; *luogo, loco* It; *luego* Sp; *logo* Port; *lloc* Cat; *loc, luoc, luec,* Prov; *luec, lues, leu* Fr. v; *lieu* Fr. nou.

malleus; *maiŭ* (de bătut) Rom; *maglio* It; *malho* Sp. Port; *mali* Cat; *malh, maill, mal* Prov; *mail* Fr. m.

mucus; *muc* are două plurale *mucuri* și *muci* cu înțeles deosebit înse; *muco, moco* It; *moco* Sp. m; *muco, monco* Port; *moch* Piem; *muc* Prov. nou.

musculus; *mușchiŭ* Rom. la plural pe lîngă forma *mușchiurĭ* ĭeste și *mușchĭ* masculină; *muschio* It; *muscle* Fr. m; D. Cihac maĭ dă și alte forme romanice, dar cari nu derivă din *musculus* ci din o altă formă.

nasus; *nas* Rom; *naso* It. Sp; *nas* Cat; *nas, naz* Prov; *nez* Fr. m.

numerus; *număr*, la plural are și forma *numerĭ* pe

lîngă *numere*; *numero*, *novero* It. m; *numero* Sp. Port. Cat. m; *nombre* m. Fr.

oculus; *ochiŭ* Rom. pluralul *ochiurĭ* are alt senz de cît cel ordinar: *ochĭ*; *occhio* It; *ojo* Sp; *olho* Port; *oill* Cat. v; *ull* Cat. nou; *olh*, *ol*, *oil* Prov; *oil*, *oel*, Fr. v; *oeil* Fr. nou.

petiolus; *picior* Rom; *picciulo*, It. m; *peciolo* Sp.

populus; *popor* Rom; *popolo* It; *pueblo*, *puebro* Sp; *povo* Port; *poble* Cat; *pobol*, *poble* Prov; *peuble* Fr. v; *peuple* Fr. nou.

puteus; această formă ĭeste la Cicero şi Horatius, ĭear forma neutră *puteum* se află la Varro şi Ulpianus; *puţ* Rom; *pozzo* It; *pozo* m. *poza* f. Sp; *poço*, *poça* Port; *pou* Cat; *potz*, *poutz* Prov; *puis*, *puiz* Fr. v; *puits* Fr. nou. m.

ramus, *ram* Rom; *ramo* m. *rama* f. It. Sp. Port; *ram* Cat; *ram*, *ramp*, *rama* Prov; *rame* Fr. f.

rivus; *riŭ* Rom; *rivo*, *rio* It; *rio* Sp. Port; *riu* Cat. Prov; *ru*, *riu*, *rui* Fr. v.

somnus; *somn* Rom. de ordinar are numai singular, dar dacă se întrebuinţează la plural atunce se zice: *somnuri*; *sonno* It; *sueño* Sp; *somno*, *sono*, *sonho* Port; *son* Cat; *som*, *son* Prov; *somme* Fr. m.

succus; *suc* Rom. nu ĭeste la D. Cihac.

trunculus; *trunchiŭ* Rom; la plural *trunchĭ* şi *trunchiurĭ*; celelalte forme date de D-nul Cihac presupun o formă *truncus*.

urceolus; *ulcior* şi *urcior* Rom; *orciuolo* It; *urceolo* Sp.

ventus; *vînt* Rom; *vento* It. Port; *viento* Sp; *vent* Cat; *vent*, *ven* Prov; *vent* Fr.

DECLINAREA III.

1. Masculine cari au trecut la feminin.

calor; *căroare* şi *căloare* R. Maced.; *calore* It.;

calor Sp. m.; *chaleur* Fr. f. Această formă nu ĭeste în Dicționariul D-luĭ Cihac.

dolor; *duroare* Rom. v; *dolore* It. m; *dolor* comun în Sp. v. și masculin în Sp. nouă; *dor* Port f.; *dolor* Cat. Prov; *dolour* Fr. v; *douleur* Fr. nou.

flos; *floare* Rom; *fiore* It. nou m., în italiana vechie ieste feminin astfel numele *santafiore* (Diez); *flor* Cat. Sp. Port f; *flor, flour, flur* Fr. v. f; *fleur* Fr. nou f.

funis; la Lucretius se află feminin; *fune* (o măsură de 12 stînjenĭ, de acĭ și cuvîntul *funaș*=proprietarul maĭ multor funĭ) Rom. v; *fune* It. m. și f.

langor; *lîngoare*, (popular) și *lungoare* Rom; *languore* It; *langor* Sp. Port; *languor, langor* Prov.; *langor* Fr. v.; *langueur* Fr. nou.

linter; m. la Ovidius, Tibullus și gramaticul Priscianus, ieste și forma *lintris, is* femininǎ la epistolograful și poetul Sidonius Apollinaris, de ordinar însă *lintres, ium* f. la Cicero și Caesar; dintre limbele romanice numaĭ romîna și spaniola l-au moștenit: *luntre* Rom; *londro* Sp. m. Nicĭ Dl Cihac nicĭ Dl. Gaster în studiul său „Stratificarea elementului latin în limba romîna [1])“ nu dau forma spaniolă.

lucor; nici Quicherat nici Dl Cihac nu dau această formă, dar trebue să o presupunem, pentru că se află în maĭ multe limbĭ romanice: *lucoare* Rom; *lucore* It v; *lugor* Prov; *luor* Fr. v; *lueur* Fr. nou f.

panis; *pîne, pîine* Rom; *pane* It. m; pan Sp; *pam, pão* Port; *pa* Cat.; *pan, pa* Prov; *pain* Fr. m.

---

1) Revista pentru istorie, archeologie și filologie. Anul I. Vol. I.

passer; *pasere* Rom; *passere* It. m.; *passer* Prov. Celelalte forme romanice pe cari le dă Dl Cihac; *passero* m. *passera* f It; *pajaro* m. *pajara* f. Sp. *passaro* m. *passara* f. Port; *passera* Prov. nu pot veni din *passer* ci dntr'un tip *passerus, passera.*

pons; *punte* Rom; *ponte* It. m; *puente* Sp. m. și f.; *ponte* Port f; *pont* Fr. Cat Prov. m.

pulvis; *pulbere* Rom; *polvere* f, *polve* f. It; *poldre* Fr. v; *poudre* Fr. nou. Celelalte forme romanice *polvo, polvora* Sp; *po, polvora, poeira* Port.; *polvora* Cat; *polvera, podra* Prov. nu știm pănă la ce grad sînt înrudite cu forma latină *pulvis.*

putor; *putoare* Rom; *pudor* Cat. Prov; *puor, pueur* Fr. v.

sal; *sare* Rom; *sale* It. m; *sal* Sp. Prov. Cat. f.; *sal* Port. m; *sel* Fr. m.

splen; *splină* Rom; Dl Cihac dă numaĭ niște derivate romanice.

sudor; *sudoare* Rom; *sudore* It. m; *sudor* Sp; *suor* Cat. Port; *suzor, suor* Prov; *sueur* Fr. f.

venter; *vintre* Rom; *ventre* It. Port. Cat. Prov; *vientre* Sp. m; *ventre* Fr. m.

2. Masculine cari au trecut la neutru.

sanguis; dar există și forma neutră *sanguen* la Ennius și Lucretius și românescul *sînge* după legile fonetice se explică din această formă, iar nu din cea masculină, în cît acesta ie un neutru latin păstrat. Noi l-am pus acĭ pentru că facem comparația cu latina clasică. In treacăt relevăm că Diez greșește genul zicînd că românește ie feminin; *sangue* It. Port. *sangre* Sp. f; *sang* Cat.; *sanc, sang* Prov.; *sang* Fr.

sapo; *săpun* la Munteni; *săpune* la Macedoneni și aceasta ie forma fonetică adevărată, moldovenescul *sopon* ie împrumutat în urmă de la străini; *sapone* It; *jabon* Sp.; *sabão* Port; *sabó* Cat; *sabo* Prov; *savon* Fr.

termo; *țerm* Rom; unul din puținele cuvinte românești formate din nominativ; *termine* It; *termo* Port; *termine* Fr. v; *terme* Cat. Prov. Fr.

DECLINAREA IV.

1. Masculine cari au trecut la feminin.

nuptus; *nuntă* Rom. Celelalte forme romanice: *nozze* It; *nupcias* Cat. Sp. Port; *nossas* Prov; *nopces* Fr. v; *noces* Fr. nou vin de la *nuptiae, arum* (Cihac).

2. Masculine cari au trecut la neutru.

arcus; în vechea declinație latină ierà pe a doua (Varro, Priscianus), apoi pe lîngă aceasta la autorii vechi ierà și masculin și feminin; *arc* Rom.; cu două plurale *arcuri* și *arce*.; *arco* It. Sp. Port; *arc* Prov. Fr.

fructus; *frupt* Rom.; cuvîntul *fruct*=roadă de pom ie introdus în urmă; *frutto* m. *frutta* f. It; *fruyt* Cat; *fruto, fruta* Sp; *fruto, fruta fructo, fructa* Port; *frucha, fruita, frug, frut* Prov; *fruit* Fr.

lacus; *lac* Rom; *laco, lago* It; *lago* Sp. Port.; *lac* Cat. v. Prov. Fr.

passus; *pas* Rom. pe lîngă pluralul *pasuri* are și unul masculin *pași*; *passo* It. Port; *paso* Sp; *pas* Cat. Prov. Fr.

risus; *ris* Rom; *riso* It. Port; *risa* Sp; *ris* Cat. v. Prov. Fr.

saltus; *salt* Rom; *salto* It. Sp. Port.; *salt* Cat. *saut* Prov. Fr.

satus; *sat* Rom. La Dl Cihac nu ieste acest cuvînt.

sinus; ieste şi *sinus, i* pe-a doua Declinare la Plautus şi *sinum, i,* neutru la Varro şi Vergilius; *sin* Rom; *seno* It. Sp. Cat.; *seio, seo* Port; *sen, se,* Prov; *sein* Fr.

sonitus; *sunet* Rom; *sonido* Sp. Port.

venatus; *vînat* Rom: *venado* Sp; *veado* Port.

versus; *viers* Rom; *verso* It. Sp. Port.; *vers* Cat. Prov. Fr.

victus; *vipt* Rom; *vitto* It; *vieto* Sp. v.

Observaţiĭ.

1. Despre masculinele trecute la feminin de la Decl. II-a şi a IV-a avem de spus că această prefacere trebue să fie numaĭ aparentă. Aceste cuvinte ĭerau neutre în latina populară şi forma plurală a dat feminine singulare.

La *alveus* în tabel se arată că ĭe şi sub forma neutră *alveum*; *albie* rom. vine din *alvea* pl.; franţuzeşte ĭe tot feminin: *auge* (tot din *alvea*, popular *alvia*).

Floc ĭeste românește şi masculin şi feminin şi neutru; forma *floche* Fr. f. ni dă dreptul a presupune că ĭeră neutru în latina populară.

Nod ĭe neutru românește, dar forma: *noadă* se află numaĭ într'un senz şi de bună samă ĭe format de la pluralul vechiŭ neutru.

Radius trebue asemenea să fi fost neutru în latina populară căcĭ numaĭ ast-fel înţelegem formele din tabel: franţuzeşte *raie* fem., italieneşte *razza* fem. etc.

De la vechia Decl. IV care se confundase cu a II-a avem *nuptus, ûs* trecut la feminin. Noi explicăm aceasta prin trecerea lui *nuptus* la a II-a Decl. la neutru şi apoĭ din pluralul neutru avem: *nuntă* din cazul regim

2. Masculine din latina clasică înfăţoşate în românește prin

neutre sînt multe. Chiar din latineşte s'a făcut trecerea, orĭ s'a stabilit predomnirea acestor forme neutre asupra celor masculine, şi în tabel se arată, cum la uniĭ scriitorĭ se întîlnesc forme neutre alăturea cu cele masculine. Neutrele aceste din feliul lor sînt cu pluralul în *e* (*a* vechiŭ) dar sînt şi cu *urĭ*, finala aceasta întinzîndu-se şi asupra lor.

Unele dintr'însele au şi pluralul cu *i* precum: *cîmpĭ*, *coţĭ*, *umerĭ*, *mucĭ*, *muşchĭ*, *trunchĭ* etc. In privinţa acestora se poate spune că formele masculine ar fi cele vechĭ şi că li s'au format pluralul cu *urĭ* orĭ *e* maĭ pe urmă, iar la altele din contra pe lîngă formele cu *uri* li s'a format pe urmă pluralul cu *i* precum ĭe la Italienĭ *tempi* lîngă *tempora*. Noĭ socotim că: *cîmp*, *muc*, *muşchiŭ*, *trunchiŭ*, au fost masculine si numaĭ maĭ pe urmă în lăuntrul limbei romîne s'a format şi un plural cu *ri*; *cot*, *umăr* le socotim ca neutre la cari s'au adaos pe urmă pluralele masculine cu *i*.

3. La declinarea a III-a cum se vede din tabel au trecut un număr destul de mare de la masculin la feminin. Despre grupa celor în *or*, *oris* avem de observat că în romăneşte sînt tără excepţie feminine, (nu vorbim acĭ de neologisme cari ar înfăţoşa cîte-va escepţi precum: *amor*).

In privinţa cuvîntului *funis* îl aflăm feminin la Lucretius: *funis aurea* decĭ avem drept a-l presupune feminin orĭ comun în latina populară.

Despre *linter* arăt în tabel că se află şi feminin la uniĭ scriitorĭ, prin urmare în latina populară *lontre(m)* puteà fi comun.

La *pasere* putem înlătură schimbarea de gen dacă presupunem că forma *pasere* ĭe făcută din *passera*, *am* ca *viespe* din *vespa*, *am* şi *carte* din *carta*, *am*.

Despre cele-lalte forme cu gen schimbat credem că vor fi fost comune în latina populară.

4. In privinţa masculinelor trecute la neutru notăm că *sanguis* se află şi neutru sub forma *sanguen*, decĭ schimbarea de gen ĭe numai aparentă. Din *sanguina* neutru ar fi fost romăneşte *sîngene*, în orĭ ce caz forma plurală: *sîngiurĭ* ĭeste nouă.

Ţerm a fost *ţermu* poate masculin la început şi numaĭ maĭ tîrziŭ a trecut la neutru ca multe cuvinte străine.

§. II. Cum se află masculinele latineştĭ în cele lalte limbĭ romanice?

Vom cercetà masculinele de Decl. II şi a IV-a din latina clasică reprezintate în romăneşte prin neutre

în aceleaşĭ limbĭ romanice, de cari am vorbit la genul neutru.

1. *Italieneşte.* In lista de neutre italiene de la *Fornascari-Verce* se găsesc şi de acele, cari în latina clasică ierau masculine. Le complectăm acì adăogînd şi pe cele de la *Diez*:

anello	(anellus)	*gli anelli*	şi	*le anella*
dito	(digtus)	*i diti*	şi	*le dita*
frutto	(fructus)	*i frutti*	şi	*le frutta*
fuso	(fusus)	*i fusi*	şi	*le fusa*
muro	(murus)	*i muri*	şi	*le mura*
pugno	(pugnus)	*i pugni*	şi	*le pugna*
riso	(risus)	*i risi*	şi	*le risa*
sacco	(saccus)	*i sachi*	şi	*le sacca*
moggio	(modius şi modium)			*le moggia*
cerchio	(circulus)	*i cerchi*	şi	*le cerchia*
cogno	(congius)	*i cogni*	şi	*le cogna*
coltello	(coltellus)	*i coltelli*	şi	*le coltella*
fastello	(fastellus)	*i fastelli*	şi	*le fastella*
martello	(martellus)	*i martelli*	şi	*le martella*

Aşa dar fenomenul ce s'a întîmplat în românește nu ie izolat, îl vedem şi în italieneşte.

2. In limba *romauntsch* între puţinele exemple citate de *Diez* tot se află unul, care în latina clasică ierà masculin: *digitus (dett. detta).*

3. In *celelalte limbĭ romanice* aflăm acelaşĭ fenomen ca şi pentru cuvintele ce ierau şi în latineşte neutre. Culeg cîte-va exemple din tabel:

fructus, ûs se află spanioleşte sub forma *fruto* la masculin şi *fruta* la feminin.

risus, ûs a dat spanioleşte *riso* şi *risa*, ba şi românește avem forma feminină: *risă* cristalisată în expresia: *a rămas de rîsa lumei.*

saccus, ûs ieste spanioleşte *saco* m. şi *saca* f.

floccus se află franţuzeşte şi sub forma *floche* feminină (Cihac).

cuneus se află spanioleşte şi sub forma *cuño* masc. şi *cuña* fem.

ramus se află sub forma *rama* fem. în italienește, spanioleşte şi proventală.

puteus se află în italienește sub forma *pozzo* masculină şi sub forma *pozza* feminină.

circus ieste în spanioleşte sub forma *cerco* şi *cerca*, tot aşa la Portughejï; în alte limbï ca franţuzește ie masculin.

cippus se află la spaniolï sub formele *cepo* şi *cepa*.

Toate aceste exemple precum şi altele, cari se pot vedea în tabel, ne arată că cuvintele aceste au fost neutre din latina populară şi de acea au avut întocmai aceiaşï soartă în limbele romanice.

4. Despre masculinele trecute la feminin şi înlocuirea finalei *o* prin *a* la Decl. II şi IV dăm aceiaşï explicare ca şi pentru neutre. Decï şi la aceste cuvinte unele limbï au păstrat forma neutră plurală ca feminină pierzînd pe cea de la singurit. Şi în această privinţă nu se află potrivire între limbele romanice, în unele se află forma masculină numaï, în altele numaï cea feminină şi în altele în sfîrşit şi una şi alta. Aşa dar din nou vedem întărită idea că desfacerea genuluï neutru de abia se începuse în latina populară.

5. Despre masculinele Declinarei III-a din latina clasică trecute la feminiu observăm următoarele:

Forma românească *floare*, de şi se deosebeşte la gen de latina clasică, se potriveşte însе cu genul din toate celelalte limbï romanice afară de italiana nouă; dar în italiana vechie ierà tot de genul feminin ca şi la noi; masculinizarea lui din italiana nouă poate ie provocată de înriurirea latinei clasice cultivată de Italienï.

Grupa de substantive în *or*, *oris* a dat în spaniola vechie forme comune (Diez), în franţuzește şi în românește avem forme feminine, în portughezește formele: *calor*, *humor*, *ardor*, *amor* sînt masculine

afară de monosilabele *côr=color* şi *dôr=dolor*, la cari se numeră şi *flôr* (despre care am vorbit mai sus) sînt feminine *) în italieneşte sînt formele masculine. Cel mai natural lucru ni se pare a presupune că în latina populară ierau comune.

Tot comune trebue să fi fost: *pons, sal, linter* (sau trebue să presupunem o formă *lunter*), *funis* cum ni arată tabelul căcĭ le aflăm în unele limbĭ masculine în altele feminine.

Pentru *linter* chiar în latineşte clasic se află forma *lintris, is* femininā.

Forma *funis* se află femininā la *Lucretius.*

Noi credem că aşa a fost cu toate masculinele trecute la feminin, dacă nu cumva ieste o altă explicare în analogiĭ.

In privinţa genului masculin ne credem îndreptăţiţi a admite că în loc de multe masculine clasice ierau neutre în limba latină populară. Ca dovadă la aceasta, pe lîngă cele spuse, ieste şi fiinţarea formelor neutre alăturea cu cele masculine la scriitoriĭ latinĭ. Din tabel se vede că se află *alveum* pe lîngă *alveus*; *fusum* pe lîngă *fusus*; *sinum* p. l. *sinus*; *carrum* p. l. *carrus*; *joca, jocorum* p. l. *joci, jocorum*; *loca, locorum* p. l. *loci, locorum.* Acest fenomen îl presupunem noi mai întins în latina populară. Despre trecerea la feminin a masculinelor de a doua declinare am aratat cum o subordinăm acestuĭ fenomen. La a III-a Declinare multe din cele ce ierau masculine în latina clasică trebue să fi fost comune în latina populară, precum se şi găsesc unele în autoriĭ bunĭ.

---

*) F. S. Constancio, D. M.

Capitolul al III-lea.

TABELUL IV.

§ I. *Feminine latineşti cari şi-au schimbat genul în româneşte.*

DECLINAREA I.

1. Feminine cari au trecut la masculin.

spina; pe lîngă această formă maĭ ĭeste şi o alta pe a IV Declinare tot femininĕ: *spinus, ûs; spin* Rom.; *spino* m. *spina* f. It.; *espino, espina* Cat. Sp. Prov.; *espinho, espinha,* Port; *épine* Fr. f.

tilia; *teiŭ* Rom.; *tiglio* It. m; *tilo* Sp. m; *teile, teille* Fr. v. f.

2. Feminine cari au trecut la neutru.

palea; *paiŭ* Rom.; *paglia* It.; *paja* Sp.; *palha* Port; *palla* Cat.; *palha, pailha, pailla* Prov; *paille* Fr.

spica; dar mai ĭeste şi forma *spicus* şi *spicum*; *spic* Rom.; *spica, spiga* It.; *espiga* Cat. Sp. Port.; *espic, espiga* Prov.; *épi* Fr. m.

DECLINAREA II.

Feminine cari au trecut la masculin.

carpinus; *carpăn* Rom.; *carpino, carpine* It. m.; *carpe* Sp. m; *charme* Fr.

cerrus; *cer* Rom.; *cerro* It.; *cerre* Fr.

cornus; *corn* Rom. Toate celelalte forme romanice date de Dl. Cihac, sînt de la alte forme latine, pe cari le însamnă anume.

fagus; *fag* Rom.; *fag, fau* Sicil; *fo* Lomb; *fau* Prov. Grison; *fau* Fr. v. *faggio* It. Cat; *haya* Sp.; *faia* Port. Prov; *fage* Fr. v.

fraxinus; *frasin* Rom.; *frassino* It.; *fresno* Sp.; *freixo, frexo* Port.; *fraise, fraisne* Prov. *fraisne* Fr. v.

laurus; *laur* Rom.; *lauro, alloro* It.; *lauro* Cat. Sp. v; *louro* Port.; *lauro* Prov.

persicus; *piersic* Rom.; *persico, pesco* It.; *pejego* Sp; *pecher* Fr.

pinus; *pin* Rom.; *chin* Maced. şi Mold. popular; *pino* It. Sp.; *pinho* Port.; *pi* Cat.; *pin, pinhe* Prov. *pin* Fr.

pomus; *pom* Rom.

prunus; *prun* Rom.; *prugno* It.; celelalte forme date de Dl. Cihac, presupun un tip *prunerus.*

rubus; *rug* Rom.; *rogo, rovo* It.; *rubo* Sp. Port.

sabucus; această formă se găseşte masculină la medicul Serenus Sammonicus, neutră la medicul Scribonius Largus: *sabucum, i,* dar există *sambucus, i* feminin la Plinius; *soc* Rom.; *sambuco* It.; *sabuco, sahuco, sauco* Sp; *sabugo* Port.; *sauc* Cat.; *sauc, sambuc, sambuc* Prov.

sorbus; *sorb* Rom.; *sorbo* It.; *sorbo* Port.; celelalte forme romanice nu-s de la *sorbus.*

ulmus; *ulm* Rom.; *olmo* It. Sp.; *olmo, ulmo* Port.; *olm* Cat.; *olm, olme* Prov; *orme* Fr.

Nota. Feminine trecute la neutru nu există.

DECLINAREA III.

Feminine cari au trecut la masculin.

arbor; *arbure, arbore* Rom.; *arbore* Maced.; *albero, arbero* It. com.; *arbol* Sp. f.; *arvol, arvor, arvoro* Port. f.; *arbre, albre* Prov. f.; *arbre* Fr. m.

stirps; arhaic ĭeste înse şi masculin (Cicero, Vergilius); *stirp* sing. se întrebuinţează nu-

mai în limbajul botanic popular: *stirp negru* de care țăranii se servesc pentru a face mături (Cihac).

Nota. Feminine trecute la neutru nu există.

DECLINAREA IV.

1. Feminine cari au trecut la masculin.

s p i n u s. Vezĭ Decl. I din acest tabel.

2. Feminine cari au trecut la neutru.

a c u s; *ac* Rom. la plural *ace* și *acuri*; *ago* It.

Observațiĭ.

1. Asupra cuvintelor de la Declinarea I-a avem de spus că prefacerile din feminine în masculine cu schimbarea de finală chiar, ca la *spina*, *tilia* trebue să fie numai aparente; noi presupunem pentru latina populară forme neutre. Din punctul de vedere al limbei romîne am putea să presupunem și forme masculine.

La femininele trecute în românește la neutru ca *palea* și *spica* pentru rațiuni fonetice nicĭ nu poate fi vorba de alt gen de cît de cel neutru, care trebue să fi existat în latina populară, *spicum* chiar se găsește în latina clasică.

2. In privința femininelor de la a doua trecute în românește la masculin trebue să spunem că numele de arborĭ trebue să fi trecut la alt gen din pricina finalei. Din aceste nume de arborĭ se află și neutre așa *sabucum*, care credem că a străbătut în latina clasică din cea populară.

3. La Decl. a III-a sînt feminine cari au trecut la masculin dar numaĭ două. *Arbor* a trecut la masculin sub înriurirea numelor de arborĭ de la Decl. II-a.

4. La a IV-a Decl. avem iarăși două cuvinte: *spicus* și *acus*. Despre spin s'a vorbit în observația 1. Pentru *acus* iarăși presupunem o formă neutră care s'a păstrat în românește.

§ II. Cum se află genul feminin în celelalte limbĭ romanice?

Numele feminine de la Decl. I-a, trecute în româ-

neşte la masculin orĭ la neutru trebue presupuse după limbele romanice ca neutre în latina populară, căcĭ le aflăm cu amîndouă genurile în aceia-şĭ limbă orĭ în unele masculine şi în altele feminine.

La declinarea a II-a, cît priveşte numele de arborĭ în *us*, le aflăm trecute la masculin în toate limbele romanice, cum se vede în tabel, numai *jèble* şi *ebène* sînt feminine franţuzeşte. Dar *ebène* trebue să fie nou, de vreme ce nu are pe *b* între vocale schimbat în *v* orĭ chiar căzut. *Jèble* trebue să aibă şi ĭel o explicaţie (poate finala e mut a fost causa acestei schimbărĭ de gen).

Fiind că fenomenul acesta ĭe atît de general, sîntem în drept de a admite, că s'a întîmplat încă din latina populară.

Cuvîntul *arbor* sub înriurirea numelor de arborĭ s'a făcut şi ĭel masculin în toate limbele romanice şi trebue să fi fost masculin şi în latina populară.

Despre *spinus* am spus dejà că trebue să fi fost neutru în latina populară.

Acus s'a păstrat numai la Italienĭ ca masculin, formele româneştĭ ne dau însă dreptul de a-l crede neutru în latina populară. Forma *aiguille* feminină ar fi o dovadă, că în franţuzeşte primitiv a fost o formă feminină din neutrul îmmulţit, care a avut ca derivată forma feminină *aiguille*.

Capitolul al IV-lea.

TABELUL V.

Substantive latineştĭ comune.

bos;	*bou* Rom. m; *bue*, plur. *buoi* şi *bove* It; *buei, buey* (*boi, boy*) Sp; *boi* Port; *bueu, bou, buou, bov* Prov; *bouef* Fr.
callis	m. la Varro, f. la Ammianus Marcellinus;

cale Rom. f.; *calle* m. *calla* f. It Istr; *calle* Sp. f.; *calhe* Port. f.

dies la sing. masc. şi fem., la plural totdeauna masculin; *zi* Rom. f.; sub înfluinţa căruia şi numele zilelor: *Luni* = *Lunae*, *Marţi* = *Martis*, *Miercuri* = *Mercuri* (din *Mercurii*), *Joi* = *Jovis*, *Vineri* = *Veneris* (singurele urme de genitiv la substantive) în românește s'au făcut feminine; în celelalte limbi romanice *dies* fiind masculin au rămas masculine şi numele zilelor: *dì* It. m.; *diu* Sp. Port. Cat. Prov. m.; *gi* Grizon m.

funis; Vezi Tab. III. Dec III. 1.

hostis; masc. în legea celor XII table, la *Cicero*, *Plautus*, *Varro*, fem. la *Terentius*, *Livius*, *Ovidius*, *Quintilianus*; *oaste* Rom. f.; *osta* Istr.; *oste* It. m. şi f.; *hoste* Sp. v. Port. m; *hueste* Sp. nou. m.; *host*, *ost* Cat. v. Prov. f.; *ost* Fr. v. m. şi f.

linter; Vezi Tab. III. Decl. III. 1.

margo; m. şi f. la poetul *Statius* şi la gramaticul *Priscianus*; *margine* Rom; *margine* It. f.; noi am găsit şi forma *margo* masculină; *margen* Sp. f.; *margem* Port. f.; *marge* Cat. Prov. Fr. f.

palumbes; ieste şi forma *palumbus*; *porumb* Rom. m.; *palombo* It.: *palombo*, *a* Sp; *pombo*, *a* Port; *palombe* Fr.

parens; *părinte* Rom. m.; *parente* It. Port: *pariente* Sp; *parent* Cat; *parent* Fr.

serpens; *şerpe* Rom. m.; *serpe*, *serpente* It; *sierpe* f. *sierpente* f. Sp; *serp* Cat; *serpent*, *serpen*, *serp* Prov; *serpe*, *serpant* Fr. v; *serpent* Fr. nou.

Observaţii.

In acest tabel am pus unele substantive, cari ĭerau în latina clasică chiar comune ca: *bos*, *parens*, *serpens* şi altele, cari se află la unii scriitorĭ masculine la alţii feminine.

Cel maĭ firesc lucru a fost, că aceste cuvinte să rămîe în unele limbĭ romanice masculine în altele feminine şi în observaţiile de maĭ nainte am arătat că numărul comunelor trebue să fi fost mult mai mare în latina populară de cît în cea clasică. Intre altele amintesc că grupa substantivelor în *or*, *oris*, cari în latina clasică ĭerau masculine, trebuesc presupuse comune pentru a explică formele feminine romanice.

Capitolul al V-lea.

INCHEERE.

Ca rezultat al cercetărilor de faţă credem următoarele fapte bine stabilite:

In latina populară ierau multe neutre, cari corespundeau cu forme masculine orĭ feminine clasice; desfacerea acestui gen de abià se începuse în latina populară.

In limbele romanice s'a păstrat genul neutru destul de lung timp în fie-care, apoi a suferit prefaceri. La Romînĭ, Italienĭ şi Elveţienii cari vorbesc romauntsch au rămas urme însemnate de neutre; chiar pănă a-zĭ se prezintă forme neutre. La Spanioli, Portugheji, Proveţalĭ şi Franceji neutrul s'a pierdut de tot. La unele cuvinte, după limbĭ s'au pastrat două forme, una masculină şi alta feminină, la altele numaĭ cîte una.

Prefacerile masculinelor în feminine şi vice-versa se explică orĭ prin influinţa finalelor orĭ prin acea că în latina populară ĭerau comune.

Studiul limbeĭ romîne poate luminà în multe privinţĭ fenomene romanice, cari se află mai mult sau maĭ puţin mascate orĭ rudimentare.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREŞTI
VERIFICAT 1987

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ "CAROL I"
BUCUREŞTI

VERIFICAT
2017

B
26